

of students, ensuring their ability for self-development, self-evaluation and adequate perception of their own achievements in the professional sphere.

Key words: professional foreign language competence, informational competence, linguistic competence, communicative competence, professional training of specialists in natural sciences.

УДК 376-053.4-056.264:616.717.7

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2023.95.09>

Зюзін Ю. В.

ВПЛИВ ДВОРУЧНИХ СИЛОВИХ МАНІПУЛЯЦІЙ НА МОВЛЕННЄВИЙ РОЗВИТОК ДОШКІЛЬНИКІВ

У статті розглянуто основні напрями використання ручної діяльності для покращення мовленнєвого розвитку дітей із загальним недорозвитком мовлення. Види ручної діяльності згруповані за основними кистьовими функціями дошкільників: силовими, координаційними, швидкісними. Оскільки силові функції кистей передують іншим і вважаються першочерговими, основний акцент у дослідженні було зроблено саме на розвиток та корекцію таких силових функцій дітей як: опорна, ресорна, балансувальна, крокова і перекочування. Було розроблено спеціальні комплекси вправ для розвитку цих силових функцій засобами рухово-ігрової та предметної діяльності. Потягом 2018–2020 років було проведено констатувальний педагогічний експеримент: на першому етапі здійснювався відбір необхідних вправ з розвитку/корекції вищезазначених кистьових функцій. За основу було взято розробки В. К. Кантаржи з корекції предметно-практичної діяльності дошкільників з порушеннями опорно-рухового апарату. Вони були видозмінені та доповнені відповідно до специфіки нозології дітей, які брали участь у дослідженні. На другому етапі відібрані комплекси вправ упроваджувались у практику експериментальної групи. Контрольна група займалася за традиційними програмами розвитку. За допомогою педагогічних спостережень та анкетування фахівців і батьків діти з експериментальної групи продемонстрували більш очевидне покращення мовленнєвого розвитку. Це було виявлено в удосконаленні дрібної моторики кистей та пальців, поліпшенні стану артикуляційної моторики, зрушенні на краще звуковимови, також, помітно стабілізувався психічний стан дітей. Отримані дані дозволили з'ясувати ефективність авторського підходу до формування силових кистьових функцій у дітей із загальним недорозвитком мовлення в контексті покращення їх мовленнєвого розвитку.

Перспективи дослідження можливостей ручної діяльності в поліпшенні мовленнєвого розвитку вказаної категорії дітей лежать у векторі підключення до дворучних координацій інших видів локомоторних координацій: загальної, опорно-рухової, зорової, артикуляційної тощо.

Ключові слова: корекція, мовленнєвий розвиток, ручна діяльність, силові кистьові функції, загальний недорозвиток мовлення.

Значущість ручної діяльності та її позитивний вплив на загальний психофізичний розвиток дітей не визиває сумніву. У сучасних програмах із фізичного розвитку дошкільників уже було зацентровано увагу на необхідності формування ручної предметно-маніпулятивної діяльності, перераховано відповідні їй напрями [1]. Але це стосується здорових дітей. Потужний імпульс у відповідні моторні центри кори великих півкуль головного мозку дозволяє **формувати кистьові функції у дітей**. Цікаву класифікацію основних кистьових функцій у дошкільників знаходимо в дослідженні, присвяченому корекції предметно-практичної діяльності у дошкільників з порушеннями опорно-рухового апарату [6]:

1. Силові функції кисті: поштовхова, крокова, вису.
2. Координаційні функції кисті: дворучна координаційна, маніпулятивна, інструментальна.
3. Швидкісні функції кисті: клавішна, намотувальна, обертова.

Сьогодні фахівцями нараховується більше ніж 40 кистьових функцій, сформованих протягом еволюції людини – тому арсенал функцій кисті, які можна додатково формувати у дитини з порушеннями мовленнєвого розвитку, може бути значно доповненим. Наприклад, сюди ще можуть увійти такі важливі функції, як захоплення, опорна, ресорна, балансувальна, страхувальна, захисна, прокочувальна. Особливий інтерес для стимулювання мовленнєвого розвитку дошкільників можуть представляти такі кистьові функції як тактильна, кінестетична, прокочування, відсмикування, ліплення тощо. Щодо порядку формування кистьових функцій у дітей, необхідно орієнтуватися на такий алгоритм, рекомендований вищенаведеними дослідниками: спочатку мають бути сформовані силові функції, які є первинно-функціональними.

Цікавим також вважаємо підхід до корекції кистьових функцій В. К. Кантаржи, який займався комплексною корекцією кистьових функцій у дошкільників із порушеннями опорно-рухового апарату: «На наш погляд, у ранньому онтогенезі дитини першочерговою із силових функцій кистей є опорна функція, яка лежить в основі опорної працездатності верхніх кінцівок немовляти. На значимість формування опорних реакцій у психофізичному розвитку дітей раннього віку постійно наголошував у своїх розробках Глен Доман з колегами [27]; вони вважали різні види повзання дуже ефективним засобом стимулювання як долонь

(верхніх кінцівок в цілому), так і нервово-координаційних структур головного мозку. Ми також вважаємо, що ця функція є провідною, пусковою на перших етапах розвитку новонародженого, немовляти і дитини раннього а потім і дошкільного віку, а тому пропонуємо розпочати класифікацію саме з неї.

До складу силових кистьових функцій саме дошкільників входять:

1. Опорна. Для розвитку і удосконалення цієї важливої функції варто частіше використовувати різні вправи у положенні лежачи на животі, в позиції лежачи, а також різні види повзання: по-пластунському, на низьких, на середніх, на високих чотирьох, на задніх чотирьох (низьких та середніх). При цьому можна варіювати фактурою опорної поверхні, а також робити її пружною.

2. Підтримувальна. В основу розвитку цієї функції можуть бути покладені вправи з утримування і/або вижимання різних предметів однією і / або двома руками у вихідному положенні лежачи на спині (виходячи з феномена «двох глечиків»).

3. Ресорна. Перспективи розвитку і корекції цієї кистьової функції необхідно пов'язати з вправами в позиції тіла «лежачи» на нестандартних опорних поверхнях (наприклад, пружних), а також із застосуванням спеціальних ручних пристосувань («Ступалок»).

4. Балансувальна нижня. Перспективи розвитку цієї кистьової функції необхідно пов'язати з вправами в позиції тіла «лежачи» на нестандартних рухливих опорних поверхнях (різних гойдалках типу «човника», «Гойдалочки» тощо).

5. Балансувальна верхня. Перспективи розвитку функції у дітей полягають у вправах з перенесенням вгору тренувальної таці з різними предметами на ній (від плоских предметів (кубів), до овальних, циліндричних і кулястих) із задачею перенести ці предмети якомога швидше і не впустити жоден з них при цьому додолу.

6. Гребкова (плавникова). Розвивати цю функцію можна як у басейні, використовуючи гребкові рухи в пружному водному середовищі, так і на суші, у сухому басейні з кульками, а також за допомогою гумових тяг-джгутів.

7. Блокувальна. Перспективи формування цієї функції у дітей розглядаються в такому методичному напрямі рухово-ігрової діяльності, як «не пушу!» (партнера).

8. Поштовхова. Тренувати цю функцію слід за допомогою поштовхових рухів, спрямованих як на обтяжений предмет (типу великої боксерської груші), так і на партнера (обережно).

9. Ударна. На нашу думку, у дошкільному віці недооцінюються ці *барабанні* рухи, з використанням різних звукових пристосувань: бубнів, барабанів, там-тамів, маракасів, хангів та інших. Це може стати окремим корекційно-розвивальним напрямом, методом, технологією («ударна терапія» або «барабанна терапія»).

10. Крокова. В основу розвитку цієї функції слід покласти різні крокові пересування на руках в позиції тіла «лежачи» і в положенні чотирьох позицій. Можна також використовувати різні візки, лежачи на них і відштовхуючись руками від підлоги.

11. Перекату. Перспективи розвитку функції прослідковуються у використанні нестандартних опорних поверхонь (наприклад, сипучих), а також спеціальних пристосувань для кистьового захоплення – «Ступалок» зі сферичною опорною поверхнею.

12. Захисна. Формування цієї важливої функції практично не представлено в традиційних системах фізичного розвитку дошкільників. В основу такої методики можна покласти роботу з м'ячами (розгойдування підвішених м'ячів, кидки м'ячів) і формування захисних реакцій руками на їх наближення. Також для ударів і тренуванню захисту від них можна використовувати травмобезпечні м'які поролонові «палиці».

13. Страхувальна. В основу вдосконалення цієї функції можна покласти освоєння дітьми «сидячого», стоячого, ходьбового і лазального основних рухових режимів, що реалізуються в ситуаціях неординарної, нестабільної, мінливої опори. Такий тренінг значною мірою збагатить арсенал умінь і навичок ручної (кистьової) страховки.

14. Хапальна. У психофізичному (мовленнєвому) розвитку дошкільників необхідно в значній мірі посилити аспект освоєння дітьми різних способів захоплення предметів, а не тільки традиційного кульового при маніпуляціях з м'ячиком і його метаннях (можна розробити спецскалку-гумку для тренінгу всіх видів захоплення), а також використовувати роботу з пластиліном.

15. Кидкова. В основу тренінгу цієї функції слід покласти метання, кидкові рухи різних предметів по черговою обома руками. Спочатку це може бути метання в ціль з невеликої відстані, після чого її можна поступово збільшувати. Потім перейти до метання на дальність спочатку легких предметів (наприклад, тенісного м'ячика), а потім більш важких (мішечка з піском або литого гумового м'ячика).

Резюмуючи вищенаведене, для дітей дошкільного віку з усього силового арсеналу кистьових функцій необхідно вибрати *набір актуальних силових кистьових функцій*: опорна, підтримуюча, крокова, кидкова, вису, поштовхова» [5, с. 129–132].

Але роботи В. К. Кантаржи, при всій їх цікавості, були присвячені корекції предметно-практичної діяльності дошкільників з порушеннями опорно-рухового апарату і не торкалися проблем їхнього мовленнєвого розвитку [3–5]. Це і зумовило *актуальність* нашого дослідження.

Мета дослідження полягає в розробці спеціальних комплексів фізичних вправ з формування силових функцій кисті для поліпшення мовленнєвого розвитку дошкільників із загальним недорозвитком мовлення.

Завдання дослідження.

1. Проаналізувати й узагальнити передовий вітчизняний і закордонний досвід з проблеми розвитку мовлення у дошкільників загальним недорозвитком мовлення (ЗНМ).

2. Розробити комплекси вправ для формування основних силових кистьових функцій дітей вказаної категорії.

У процесі дослідження нами використовувалися такі основні **методи**:

1. Аналіз доступної інформації з проблематики використання ручної діяльності для покращення мовленнєвого розвитку у дітей.

2. Відкриті та приховані спостереження за рухово-ігровою діяльністю дітей ЗНМ.

3. Фото та відеореєстрація ступеня освоєння дітьми основних кистьових функцій у дошкільників ЗНМ.

У межах організації педагогічного експерименту протягом 2018–2020 років на базі спеціалізованого закладу дошкільної освіти №193 м. Одеса для дітей із мовленнєвими порушеннями було реалізовано наступні етапи. Перший етап (2018–2019) було присвячено пошуку відповідних фізичних вправ для використання в рухово-ігровій діяльності дошкільників із загальним недорозвитком мовлення. Вони систематизувались із інформаційних джерел (зокрема розробок В. К. Кантаржи, М. М. Єфименка та ін.) та напрацьовувались особисто в сумісній практичній діяльності із дітьми. У результаті нам вдалося сформувати комплекси таких вправ для формування основних силових кистьових функцій дітей вказаної категорії (опорної, ресорної, балансування, перекату, крокування):

1. Опорна:

- У позиції лежачи на животі з опорою на передпліччя, руки зігнуті в ліктях.
- Погойдуванням вперед-назад у цьому положенні.
- Вправа «Планка»: позиція лежачи на передпліччях зігнутих у ліктях рук.
- Те ж саме, але поступово піднімаючи таз вище.
- Те ж саме, але піднімати і опускати таз.
- 3 в. п. упор лежачи на візку, спираючись на нього зігнутими передпліччями – пересування вперед на візку, відштовхуючись від підлоги ногами.
- 3 в. п. упор лежачи на передніх відділах стоп і передпліччях, тіло трохи провисає вниз, зберігати цю позу заданий проміжок часу.
- Погойдуванням вперед – назад і вліво – вправо в цьому положенні.
- 3 в. п. упор лежачи, ноги при цьому знаходяться на підвищенні (висотою 25–40 см), а зігнуті руки спираються передпліччями на підлогу – зберігати цю позу заданий проміжок часу.
- Погойдуванням вперед – назад у цій позі.
- 3 в. п. позиції лежачи, ноги при цьому знаходяться на циліндричному модулі, зігнуті руки спираються передпліччями на підлогу – пересування вперед-назад на передпліччях за рахунок крокових рухів руками.
- 3 в. п. лежачи на боці з опорою на передпліччі зігнутої в лікті руки зберігати цю позу певний проміжок часу.
- Те ж саме, але почергово піднімати і опускати таз над опорою.
- Те ж саме, але додати піднімання та опускання прямої ноги.
- 3 в. п. лежачи на животі, голова трохи піднята, зігнуті руки спираються на підлогу кистями, зберігати певний час цю позу.
- 3 в. п. лежачи на животі прийняти позу «напівкобри» (наполовину розігнувши обидві руки і трохи піднявши тулуб над опорою; голова спрямована вперед – вгору) і зберігати певний час цю позу.
- 3 в. п. лежачи на животі прийняти позу «кобри» (повністю випрямивши обидві руки і максимально піднявши тулуб над опорою; голову закинути назад) і зберігати певний час цю позу.
- 3 в. п. упор лежачи, тулуб трохи провисає, зберігати цю позу заданий час.
- Те ж саме, тільки тулуб тепер має бути прямим.
- Те ж саме, тільки тепер необхідно поступово піднімати таз.
- 3 в. п. поза «кобри» – здійснювати віджимання тільки верхньої частини тулуба.
- 3 в. п. упор лежачи віджимання від підвищеної поверхні опори (наприклад, сходинок або гімнастичної лави).
- Віджимання в позі упору лежачи, коли тулуб трохи провисає над опорою.
- Те ж саме, але тулуб має бути випрямленим.
- Те ж саме, але поступово піднімати таз.
- Різновиди віджимань, ноги при цьому повинні знаходитися на підвищенні висотою 25–40 см.
- 3 в. п. лежачи тулубом і стегнами на візку пересування на ньому за рахунок крокових рухів руками.
- 3 в. п. упор лежачи, ноги розташовуються на обертовому диску, пересування по колу за рахунок крокових приставних рухів руками.
- Повзання на середніх «карачках» із використанням обважнювачів на зап'ястях (0,25–0,5 кг).
- Повзання на середніх «карачках» з використанням різних «Ступалок» (пристосувань для кистьового захоплення і опори) [2]:

- «Літаюча тарілка»;
- «Цеглинка» (у різних варіантах);
- «Напівсфера»;
- «Кубик» тощо.

2. Ресорна:

– З в. п. лежачи на животі, долоні напівзігнуті, впираються в підлогу біля плечових суглобів – повільне випрямлення рук з підйомом верхньої частини тулуба, при цьому пальці трохи випрямляються, амортизують. Під час повернення у вихідне положення пальці знов стають напівзігнутими.

– З в. п. упор лежачи, пальці долонь напівзігнуті – повільні віджимання: при опусканні пальці мають трохи згинатися, а при підйомі – знов випрямлятися.

– З в. п. упор лежачи – зберігати деякий час стійке положення на руках з напівзігнутими пальцями у вигляді ресори.

– З в. п. упор лежачи – по чергово м'яко тупцювати на підлозі лівою та правою руками з напівзігнутими пальцями.

– З в. п. упор лежачи – повільно піднімати таз і наближати кисті з напівзігнутими пальцями до стоп.

– Усі перераховані вище вправи робити із затиснутим мішечком із піском в кожній руці, формуючи напівсферу в кистях.

– Усі перераховані вище вправи робити із затиснутим гумовим м'ячиком у кожній руці, формуючи ресорну напівсферу в кистях.

– Різновиди повзання на середніх «карачках» (з опорою на гомілки та напівзігнуті кисті).

– Різновиди повзання на високих «карачках» (з опорою на стопи та напівзігнуті кисті).

– Різновиди повзання на задніх низьких «карачках» (животом до гори) з опорою на стопи та напівзігнуті кисті.

– Усі перераховані вище вправи у повзанні робити із затиснутим мішечком із піском в кожній руці, формуючи ресорну напівсферу в кистях.

– Усі перераховані вище вправи у повзанні робити із затиснутим гумовим м'ячиком в кожній руці, формуючи ресорну напівсферу в кистях.

3. Балансування:

– З в. п. лежачи на животі, впертися напівзігнутими долонями в дерев'яні або пластмасові кулі відповідного розміру – повільне розгинання рук з підйомом верхньої частини тулуба, балансує на кулях.

– З в. п. упор лежачи з опорою напівзігнутими долонями на кулі відповідного розміру – повільні напіввіджимання, балансує руками на кулях.

– З в. п. упор лежачи з опорою напівзігнутими долонями на кулі відповідного розміру – повільне тупцювання на кулях по чергово лівою та правою руками, балансує при цьому на них.

– З в. п. упор лежачи з опорою напівзігнутими долонями на кулі відповідного розміру – повільно піднімати таз, наближаючи по кроку кисті до стоп, балансує при цьому на кулях.

– Всі перераховані вище вправи в упорах лежачи виконувати на накачаних гумових м'ячах, балансує кистями на них.

– Різновиди повзання на середніх «карачках» (на кистях і гомілках) із затиснутими в долонях кулями, балансує при цьому на них.

– Різновиди повзання на високих «карачках» (на кистях і стопах) із затиснутими в долонях кулями, балансує при цьому на них.

– Різновиди повзання на задніх низьких «карачках» (животом до гори) на кистях і гомілках із затиснутими в долонях кулями, балансує при цьому на них.

– Всі перераховані вище вправи в повзанні виконувати на накачаних гумових м'ячах, балансує кистями на них.

4. Перекату:

- 3 в. п. упор лежачи з опорою на тренажер «Гойдалочка» – перекочування на руках вперед-назад.
- 3 в. п. упор лежачи з опорою на тренажер «Гойдалочка» – почергові тупцювання на тренажері правою та лівою руками.
- 3 в. п. упор лежачи з опорою на тренажер «Гойдалочка» – почергово кожною рукою захоплювати і кидати в корзину (відстань 1 – 2 м) м'ячик, спираючись під час кидка іншою рукою на поверхню тренажера.
- Різновиди повзання на середніх «карачках» (з опорою на кисті та гомілки) на пружній поверхні гімнастичних матів.
- Різновиди повзання на високих «карачках» (з опорою на кисті та стопи) на пружній поверхні гімнастичних матів.
- Різновиди повзання на задніх низьких «карачках» (животом до гори) з опорою на кисті та стопи на пружній поверхні гімнастичних матів.
- Різновиди повзання на середніх «карачках» (з опорою на кисті та гомілки) по сипучій поверхні піску.
- Різновиди повзання на високих «карачках» (з опорою на кисті та стопи) по сипучій поверхні піску.
- Різновиди повзання на задніх низьких «карачках» (животом до гори) з опорою на кисті та стопи по сипучій поверхні піску.

5. Крокова:

- Пересування вперед і назад на візку за допомогою крокових рухів руками.

- Пересування на циліндричному модулі (бочці) вперед-назад за допомогою крокових рухів руками.
- Пересування тільки на передпліччях відносно гладкою поверхнею (наприклад, ламінатом), ноги при цьому зафіксовані.
- Те ж саме, але на ковролінової поверхні, яка збільшує тертя.
- Вправа «Візок» – пересування дитини на руках, при цьому дорослий утримує її за гомілки.
- Вправа «Рукохід» – пересування на руках почергово в обидва боки приставними кроками, ноги при цьому розташовуються на гімнастичній лаві.
- Різновиди повзання на середніх «карачках» (долонях та гомілках).
- Різновиди повзання на високих «карачках» (долонях і ступнях).
- Різновиди повзання на задніх низьких «карачках» (долонях і ступнях) животом догори.
- Різновиди повзання на задніх середніх «карачках» (долонях і ступнях) животом догори.

Другий етап дослідження (2019–2020) носив уже формувальну спрямованість – попередньо розроблені комплекси вправ систематично втілювалися в практику за відповідним методичним алгоритмом. Загалом у педагогічному експерименті взяло участь 32 дитини з ЗНМ. З урахуванням рекомендацій М. М. Єфименка і колег, для формування кистьових функцій було використано такі форми тренінгів: стандартна розминка для кистей (10 хв) – кожного дня, основний кистьовий тренінг (30 хв) – тричі на тиждень, тренінг для підтримки (15 хв) – двічі на тиждень. Таким чином було досягнуто неперервності корекційних впливів, що має велике значення для досягнення кінцевого результату.

Виконане теоретичне і практичне дослідження, педагогічні спостереження протягом двох років та підсумкове анкетування педагогів, логопедів і батьків дозволило зробити такі **висновки**:

1. Рука, її можливості, зокрема, реалізація кистьових функцій мають потужний вплив на формування мозкових структур дитини і забезпечують основу для її повноцінного психомовленнєвого розвитку.
2. Першочергове значення у формуванні кистьових функцій мають силові кистьові функції, оскільки саме вони формують морфофункціональний каркас кисті та верхньої кінцівки загалом.

3. Систематичне використання в розвитково-корекційній роботі спеціальних комплексів вправ для формування основних силових кистьових функцій у дошкільників (опорна, ресорна, балансування, перекачу, крокова) сприяє більш ефективному мовленнєвому розвитку дітей із загальним недорозвитком мовлення. За результатами спостережень це знайшло віддзеркалення в таких аспектах мовленнєвого розвитку, як: удосконалення дрібної моторики кистей та пальців, поліпшення стану артикуляційної моторики, покращення звуковимови, помітна стабілізація психічного стану дітей.

Перспективи дослідження можливостей ручної діяльності в покращенні мовленнєвого розвитку дітей з ЗНМ лежать у векторі залучення до дворучних координацій інших видів локомоторних координацій: загальної, окорухової, зорової, артикуляційної тощо.

Використана література:

1. Єфименко М. М. Програма з фізичного виховання дітей раннього і дошкільного віку «Казкова фізкультура». Видання друге, доповнене і перероблене. Вінниця : ТОВ «Твори», 2019. 52 с.
2. Зюзін Ю. В. Ефективність використання тренажера «Ступалки-логос» в поліпшенні психомовленнєвого розвитку дошкільників. *Науковий вісник*. Одеса. 2023. №2. С.34-40.
3. Кантаржи В. К. Інтегровані форми трудового та фізичного виховання дошкільників з порушеннями кистьових функцій в корекції їх предметно-практичної діяльності. *Науковий вісник*. Одеса. 2022. №1. С. 48–57.
4. Кантаржи В. К. Класифікація силових кистьових функцій в предметно-практичній діяльності дошкільників. *Науковий часопис*. Київ. 2022. №86. С. 94–98.
5. Efimenko N. N. M. O. Suprun, V. V. Biesieda, V. K. Kantarzhi. (2022) The correction of hand subject-practical activity of preschoolers. *International Journal of Early Childhood Special Education*. V.14 (6): P. 2397–2407.
6. Suggate, S., Stoeger, H., Fischer, U. Finger-Based Numerical Skills Link Fine Motor Skills to Numerical Development in Preschoolers. *Perceptual and Motor Skills*, December, Dec., 2017, Vol. 124(6): P. 1085-1106.
7. Basit A., Qureshi M. S., Arif M. Fostering Fine Motor Skills Of Children With Cerebral Palsy: Exercises & Therapies. *Webology*, Mar. Vol. 19, Number 2. 2022, P. 564-573.
8. Elcombe, E. Effects of Practical Life Exercises on Fine Motor Development in a Montessori Children's House Classroom (Doctoral dissertation, University of Wisconsin– River Falls). 2017, 38 s.

References:

1. Yefymenko M. M. (2019) Prohrama z fizychnoho vykhovannia ditei rannoho i doshkilnoho viku «Kazkova fizkultura» [Program for physical education of early and preschool children “Kazkova physical education”]. Vydannia druhe, dopovnene i pereroblene. Vinnytsia : TOV «Tvory». 52 s. [in Ukrainian].
2. Ziuzin Yu. V. Efektyvnist vykorystannia trenazhera «Stupalky-lohos» v polipshenni psyhomovlennievoho rozvytku doshkilnykiv [The effectiveness of the use of the "Stupalky-logos" simulator in improving the psycho-speech development of preschoolers]. *Naukovyi visnyk*. Odessa. 2023. №2. S.34-40. [in Ukrainian].
3. Kantarzhy V. K. (2022) Intehrovani formy trudovoho ta fizychnoho vykhovannia doshkilnykiv z porushenniamy kystovykh funktsii v korektsii yikh predmetno-praktychnoi diialnosti [Integrated forms of labor and physical education of preschoolers with violations of hand functions in the correction of their subject-practical activities]. *Naukovyi visnyk*. №1. S. 48–57. [in Ukrainian].
4. Kantarzhy V. K. (2022) Klasyfikatsiia sylovykh kystovykh funktsii v predmetno-praktychnii diialnosti doshkilnykiv [Classification of power hand functions in the subject-practical activities of preschoolers]. *Naukovyi chasopys*. Kyiv. №86. S. 94–98. [in Ukrainian].
5. Yefymenko N. N. Suprun M. O., Biesieda V. V., Kantarzhi V. K. (2022) The correction of hand subject-practical activity of preschoolers. *Mizhnarodnyi zhurnal spetsialnoi osvity ditei rannoho viku*. T.14 (6). S. 2397–2407.
6. Basit A., Qureshi M., Dr. Arif M. (2022) Fostering Fine Motor Skills of Children with Cerebral Palsy: Exercises & Therapies *Vebolohiia*. Mar. Tom. 19 № 2. S. 564-573.
7. Suggate, S., Stoeger, H., Fischer, U. (2017) Finger-Based Numerical Skills Link Fine Motor Skills to Numerical Development in Preschoolers *Perceptual and Motor Skills*, December, Dec., Vol. 124(6): P. 1085-1106.
8. Elcomb, E. (2017). Effects of Practical Life Exercises on Fine Motor Development in a Montessori Children's House Classroom (Doctoral dissertation, University of Wisconsin– River Falls). 38 s.

Zyuzin Yu. The influence of two-handed power manipulations on the speech development of preschoolers

The article deals with the main directions of using manual activities to improve the speech development of children with generalized underdevelopment of speech. Types of manual activity are grouped according to the main hand functions of preschoolers: power, coordination, speed. Since the power functions of the hands precede the others and are considered to be of primary importance, the main emphasis in the study was placed on the development and correction of such power functions of children as: supporting, spring, balancing, rolling and stepping, special sets of exercises were developed to develop these power functions through motor-game and object activities. In 2018-2020, a confirmatory pedagogical experiment was organized: at the first stage, the necessary exercises for the development/correction of the above-mentioned hand functions were selected. The basis was the development of V. K. Kantarzha on the correction of subject-practical activities of preschoolers with musculoskeletal disorders. They were modified and supplemented in accordance with the specifics of the nosology of the children who participated in the study. At the second stage, the selected sets of exercises were introduced into the practice of the experimental group. The control group was engaged in traditional development programs. With the help of pedagogical observations and questionnaires of specialists and parents, children from the experimental group demonstrated a more reliable improvement in speech development. This was evident in the following areas: fine motor skills of the hands and fingers improved, articulatory motor skills improved, sound pronunciation improved, and the mental state of the children significantly stabilized. The obtained data allowed us to find out the effectiveness of the author's approach to the formation of power hand functions in children with generalized underdevelopment of speech in the context of improving their speech development.

Prospects for studying the possibilities of manual activity in improving the speech development of this category of children lie in the vector of connecting other types of logomotor coordination to two-handed coordination: general, oculomotor, visual, articulation, etc.

Key words: *correction, speech development, manual activity, power hand functions, general underdevelopment of speech.*

УДК 37.018.554

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2023.95.10>

Коломієць С. С., Антоненко І. І., Гурєєва Л. В.

МІЖКУЛЬТУРНА МЕДІАЦІЯ У НАВЧАННІ ПЕРЕКЛАДУ

Основною метою статті є дослідження стратегії медіації у формуванні перекладацької компетентності на основі лінгвокогнітивного і жанрового підходів. Запропоновані у загальноєвропейських рекомендаціях стратегії медіації – медіація тексту, медіація концепту та медіація комунікації відкривають нові можливості для формування фахових компетентностей, зокрема, перекладацької компетентності як у майбутніх перекладачів, так і у студентів, які спеціалізуються в різних галузях науки й техніки. У фокусі цієї розвідки є медіація тексту, до якої відносять передачу певної інформації, пояснення даних, обробку тексту, переклад письмового тексту, ведення нотаток та висловлення особистої реакції. Методологічним підґрунтям для досягнення мети цієї розвідки слугувала методика концептуального аналізу, що використовується для дослідження концептів, які лежать в основі мовної поведінки індивіда.

Методика концептуального аналізу розглядається в роботі як узагальненого підходу до відтворення та закріплення уявлень, понять носіїв мови. Жанровий аналіз, орієнтований на переклад, допомагає виявити відмінності в жанрових структурах, стандартах та очікуваннях у різних мовах і культурах, розрізнити обов'язкові та факультативні елементи, групувати тексти за схожими комунікативно-прагматичними ознаками.

Теоретичне дослідження питань міжмовної медіації, перекладознавчого жанрового та концептуального аналізу стали підґрунтям для розробки та верифікації комплексу навчальних вправ для формування стратегії медіації у студентів спеціальності «Журналістика». Основним дослідницьким питанням статті є можливість використання бінарних текстів (текстів одного жанру, що розглядають однакові проблеми англійською та українською мовами) у процесі вивчення міжмовної медіації. Запропонована методика була перевірена й успішно реалізується в КПІ. Важливість дослідження полягає у міждисциплінарному підході до проблеми навчання перекладу: медіація у викладанні іноземних мов, когнітивна лінгвістика, перекладознавчий жанровий аналіз та у розробці стратегії медіації тексту у формуванні перекладацької компетентності.

Ключові слова: медіація, жанровий аналіз, концепт, бінарні тексти, міжмовна медіація.

Міжкультурна медіація у навчанні перекладу виходить за рамки володіння мовою і зосереджується на складній взаємодії культур у процесі комунікації. Актуальність питання інтеграції міжмовної та міжкультурної медіації у процес навчання полягає в його відповідності глобалізованому світу, де ефективна міжкультурна взаємодія має першорядне значення. Оскільки держави стають все більш взаємопов'язаними, навчання стратегіям медіації та глибоке розуміння культурних нюансів виходить на передній план.

Метою роботи є дослідження стратегії медіації у формуванні перекладацької компетентності на основі лінгвокогнітивного і жанрового підходів як передумови ефективної підготовки професійних усних і письмових перекладачів, а також студентів спеціальності «Журналістика».

До завдань дослідження входить розробка та експериментальна перевірка стратегій жанрового аналізу у навчанні міжмовної медіації. Інтерес до цього аспекту зумовлений виокремленням медіації як виду мовленнєвої діяльності у Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти [4]. По-перше, ми вважаємо доцільним використовувати міжмовну медіацію для підвищення ефективності розвитку навичок усного та письмового перекладу. По-друге, ми прагнемо використовувати жанрово-концептуальний аналіз та бінарні тексти як методологію та механізм у досягненні вищезазначеної мети.

Наразі науковці відокремлюють підготовку професійних перекладачів від студентів різних технічних спеціальностей. Ми вважаємо, що необхідно переглянути цю концепцію, детально розглянувши поняття медіації та крос-медіації [4].

У оновлених дескрипторах Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти [4] поняття медіації розглядається як один із чотирьох способів комунікації, а саме: рецепція (*reception*), інтеракція / взаємодія (*interaction*), продукування (*production*) та медіація (*mediation*).

Медіатор розглядається як «соціальний агент, який налагоджує зв'язки та допомагає створювати або передавати значення, іноді в межах однієї мови, іноді з однієї мови на іншу (крос-лінгвістична медіація)» [4].

Таким чином, навчання міжмовної медіації відбувається під час підготовки перекладачів та студентів, які спеціалізуються в різних галузях науки й техніки, що дає змогу ефективно спілкуватися у сферах їхніх професійних, академічних та особистих інтересів.